

Kasvinterveyden, taimiaineiston ja metsänviljelyaineiston valvonnan raportti 2016

Osa I Kasvinterveys ja taimiaineisto

Dnro 2012/0411/2017

Eviran raportti
Hyväksymispäivä 11.4.2017

Kasvinterveysyksikkö

Hyväksyjä Hannu Kukkonen

Esittelijä Ulla Oksanen

Lisätietoja Hannu Kukkonen

Sisällysluettelo

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA	4
2 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN	5
3 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS	13
3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys	13
3.2 Puutteiden analyysi	16
4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE	17
5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	19
5.1 Toimijoiden säädösten tuntemuksen varmistaminen	19
5.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen	20
5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet	20
6 TOIMINNAN RESURSSIT	20
7 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN TOIMINTAAN	22
Liite 1. Inspektioner på Åland 2016.....	24

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAJUUDEN TOTEUTUMISESTA

Kasvinterveyden ja taimiaineiston valvonnan tavoitteena on estää kasvinterveyslain säädännössä mainittujen vaarallisten kasvintuhoojien leviäminen Suomeen ja todettujen esiintymien hävittäminen. Lisäksi valvonnan tavoitteena on varmistaa, että markkinoitavat, maahantuotavat ja maasta vietävät kasvituotteet täyttävät muut kasvinterveyslain sekä taimiaineistolain asettamat vaatimukset.

Vuoden 2016 ja pidemmän aikavälin valvontatuloksia tarkastellessa voidaan todeta, että kasvinterveyden valvonnalla voidaan vain rajallisessa määrin estää kasvintuhoojien saapumista maahan. Esimerkiksi aasianrunkojäärä leviää puisen pakkausmateriaalin välityksellä ja monet puutarhakasvien tuhoajat taimiaineiston välityksellä piilevinä ilman, että niiden maahan saapumista pystyttäisiin estämään tarkastuksilla. Varsinkin kasvihuoneissa esiintyviä etelänjauhiaisia on tullut koristekasvien taimiaineiston mukana Suomeen paljon viime vuosina, sillä tuhoojien suoja-aluevaatimukset eivät ole olleet tarpeeksi tiukkoja estämään tuhoojien leviämistä EU-maiden välisessä taimiaineiston kaupassa. Suurin osa taimiaineistosta ja puisesta pakkausmateriaalista saapuu maahan ilman tarkastusta eikä saastunut erä välttämättä paljastu, vaikka tarkastus tehtäisiinkin. Näin ollen toimijoiden omavalvonnan kehittämiseen ja kasvinterveysosaamiseen panostaminen ovat tulevaisuuden kannalta avainasemassa tuhoojien leviämisen estämisessä.

Osa kasvintuhoojista leviää luontaisesti, jolloin niiden maahan saapumiseen ei myöskään voida valvonnalla vaikuttaa. Esimerkkinä luontaisesti leviävästä tuhoojasta on koloradonkuoriainen, joita kulkeutuu Suomeen kesäisin ilmavirtausten mukana. Myös esimerkiksi saarnenjalosoukko ja Hollannin jalavatauti voivat levitä Suomeen luontaisesti.

Valvonnalla on kuitenkin olennainen vaikutus tuhoojien asettumisessa Suomeen. Hyvänä esimerkkinä tästä on etelänjauhiaainen. Sen asettuminen kasvihuonetuotantoon on onnistuttu ainakin pääsääntöisesti estämään laajoilla koristekasvituotannon kartoituksilla ja määräämällä tehokkaita toimenpiteitä tuhoojien hävittämiseksi. Vuosittain samoillakin viljelmillä toistuneet tuhoojaesiintymät on saatu hävitettyä, sillä kasvihuoneviljelmillä tuhoojien hävittäminen yleensä onnistuu hyvin. Vaikka toimenpiteet ovat onnistuneet, on niiden valvonta vaatinut runsaasti resursseja, toimenpiteet ovat vaikeuttaneet tuotantoa eivätkä viljelijät ole olleet niihin motivoituneita, koska eivät koe kyseisiä tuhooja suurena haittana koristekasvituotannolle. Tuhoajatapausten toistussa vuosittain osaksi samoilla viljelmillä on pohdittava valvonnan resurssien käytön järkevyyttä tällaisten tuhoojien hävittämiseen. Lisäksi on havaittu, että tuhoajat eivät leviä helposti viljelmältä toiselle. Evira on esittänyt etelänjauhiaisen suoja-alueesta luopumista maa- ja metsätalousministeriölle. Päätöksenteko on vielä kesken, koska osa asianosaisista viljelijöistä vastustaa suoja-alueesta luopumista.

Myös koloradonkuoriaisen hävittämistoimenpiteet ovat olleet tehokkaita, eikä pysyviä esiintymiä ole tiedossa. Tosin koloradonkuoriaisen asettumiseen vaikuttanevat myös Suomen ilmasto-olosuhteet, jotka eivät ole koloradonkuoriaiselle niin suotuisat kuin etelämpänä Euroopassa. Aasianrunkojäärän rajattuun alueeseen kohdistuneet toimenpiteet ovat ainakin toistaiseksi varmistaneet sen, ettei uusia löydöksiä vuonna 2016 ilmennyt. Muissa EU-maissa jääraesiintymiä on pystytty hävittämään.

Avomaan puutarhatuotannossa hävitystoimenpiteet voivat onnistua, jos esiintymä todetaan siinä vaiheessa kun se on vielä suppealla alueella ja tuhooja ei leviä helposti. Jos tuhooja sitä vastoin leviää hyönteisten välityksellä ja isäntäkasveja esiintyy yleisesti myös luonnossa ja kotipuutarhoissa, on hävittämistoimenpiteiden onnistuminen epävarmaa.

Toimenpidepäätösten tekeminen, toimenpiteiden toteuttamisen valvominen ja tiettyjen tuhoojien kohdalla myös niiden toteuttaminen vaatii runsaasti viranomaisten resursseja ja tuotannolle aiheutuu toimenpiteistä taloudellisia menetyksiä. Näin ollen

kasvinterveyden valvonnassa käytetään resursseja tuotteiden vastaanottajamaissa tuhoojien kartoittamiseen ja hävitystoimenpiteisiin sen sijaan, että tuotteiden alkuperämaat joutuisivat panostamaan riittävällä tasolla kansainvälisessä kaupassa liikkuvien tavaroiden puhtauteen kasvintuhoojista.

Toistuvat tuhojalöydökset ISPM 15 -merkinnällä varustetussa puisessa pakkausmateriaalissa osoittavat, että standardi itsessään ei ole riittävä estämään vaarallisten kasvintuhoojien leviämistä vaan standardin vaatimusten toteutumista tulisi kansainvälisesti valvoa vieläkin tehokkaammin. Kotimaassa maahantuojien varastoilta tarkastamaton pakkausmateriaali leviää tällä hetkellä vapaasti, eikä näihin riskeihin ole kiinnitetty valvonnassa tarpeeksi huomiota.

2 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN

Tarkastuksia tehtiin yhteensä 6083 kpl (Taulukko 1). Tarkastusten kokonaismäärä on ollut viime vuosina laskussa. Taimituotannon tarkastusmäärät ovat olleet suunnilleen samalla tasolla vuosina 2012 - 2016. Puutarhatuotannon kartoitusmäärät ovat vaihdelleet johtuen etenkin etelänjauhiaistilanteesta kasvihuoneissa. Perunantuotannossa valvontakohteiden määrää on vähennetty, mutta näytemäärät ja tarkastettu pinta-ala ovat Suomessa rengasmätä- ja ankeroinnäytteiden osalta tuotantopinta-alaan nähden kuitenkin EU-maihin verrattaessa korkealla tasolla. Tuontitarkastusten määrään vaikuttavat eniten Venäjän tuontipuun tarkastukset, joiden määrä laski noin tuhannelta vuodesta 2015, sillä alennetun tarkastuksen prosentti putosi kolmesta yhteen. Markkinavalvontaa on vähennetty sekä puutarhakasvien että perunan osalta ja kukkatukkujen markkinavalvontaa ei ole ollut ohjelmassa. Makroeliöiden eli biologisten torjuntaeliöiden ja pölyttäjien tarkastuksia on tehty tuotantopaikkatarkastusten ja markkinavalvonnan yhteydessä vuodesta 2014 aluksi vain osassa ELY-alueita, mutta vuodesta 2015 alkaen kaikilla ELY-alueilla.

Taulukko 1. Eviran, Ely-keskusten ja valtuutettujen tekemät tarkastukset (kpl).

	2012	2013	2014	2015	2016
Taimituotanto	249	256	254	242	223
Puutarhatuotannon kartoitukset	1 010	1 201	714	933	890
Perunantuotanto	755	771	518	433	427
Metsä- ja puutavaratuotanto sekä puisen pakkausmateriaalin tuonti- ja markkinavalvonta	1 667	1 669	1 608	2 323	1617
Tuontitarkastukset	3 599	3 461	3 409	2 852	2171
Vientitarkastukset	35	26	39	57	87
Rekisteröintiedellytysten tarkastukset	101	97	89	73	69
Markkinavalvonta	459	360	305	251	270
Makroeliöiden tarkastukset			127	395	330
Yhteensä	7 875	7 841	7 063	7 559	6083

Tarkastukset tuotantopaikoilla

Taimituotannon tarkastukset toteutuivat hyvin (Taulukko 2). Kasvihuonetuotannossa tarkastuksia tehtiin suunniteltua enemmän, koska taimituotantoaika oli aiempaa pidempi. Taimitarhojen määrä oli suunniteltua alhaisempi ja siksi myös tarkastusten

määrä jäi pienemmäksi. Lisäksi kasvintuhoojien torjumisen toimenpidevalvontaa ei tarvinnut tehdä samassa määrin kuin edellisinä vuosina.

Taulukko 2. Taimituotannon tarkastukset

Tarkastustyyppi	Kohteet			Tarkastukset		
	Suunniteltu	Toteutunut	Toteuma	Suunniteltu	Toteutunut	Toteuma
Kasvihuonetaimituotanto	12	15	125 %	105	129	123 %
Varmennettu taimituotanto	5	5	100 %	14	14	100 %
Taimitarhatuotanto	80	63	79 %	92	78	85 %
Mansikan taimituotanto	3	2	67 %	3	2	67 %
Yhteensä	100	85	85 %	214	223	104 %

Puutarhatuotannon kartoitusten tarkastusmäärät ylittyivät muutoin, paitsi hedelmäntuotannon tarkastuksia osalta (Taulukko 3). Kasvihuoneviljelmillä tehtiin paljon etelänjauhiaisen saastuttamien erien jäljittämiseen ja torjuntatoimenpiteiden valvomiin liittyviä tarkastuksia. Eviran julkaisemien tiedotteiden jälkeen yksityishenkilöt tekivät runsaasti ilmoituksia tulipolte-, aasianrunkojäärä- ja hollannin jalavatautiepäilyistä, josta seurasi paljon tarkastuksia. Hedelmäntuotantoa tarkastettiin suunniteltua vähemmän, koska suurin osa merkittävistä hedelmäviljelmistä oli tarkastettu edellisinä vuosina.

Taulukko 3. Puutarhatuotannon kartoitukset

	Kohteet			Tarkastukset		
	Suunniteltu	Toteutunut	Toteuma	Suunniteltu	Toteutunut	Toteuma
Kasvihuonekoristekasvien tuotanto	227	267	119 %	456	586	129 %
Kasvihuonevihannesten tuotanto	115	138	120 %	115	169	147 %
Hedelmäntuotanto	47	27	57 %	47	28	60 %
Viheralueiden kartoitus	75	84	112 %	75	107	143 %
Yhteensä	464	516	112 %	693	890	128 %

Perunantuotannon tarkastukset toteutuivat lähes suunnitelman mukaisesti. Koloradonkuoriaistarkastuksia vähennettiin suunnitellusta määrästä, koska todennäköisyys kuoriaisten löytämiseksi oli vähäinen. Rengasmätätarkastukset hoituivat suunniteltu vähemmällä tarkastuskerroilla.

ISPM 15 –standardin merkintäoikeuden mukaisen puisen pakkausmateriaalin valmistajien ja puisen pakkausmateriaalin tuonti- ja markkinavalvonnan tarkastusten toteuma jäi suunniteltua alhaisemmaksi. Osaksi tämä johtuu Vantaan aasianrunkojäärän rajatulla alueella tehdyistä massiivisista kartoituksista (Taulukko 5). Osaksi toteutumavajeeseen vaikuttaa myös muilla sektoreilla tapahtuneet tuhoajatapaukset, jotka vievät kokonaisresurssia.

Kesän 2016 aikana aasianrunkojäärää kartoitettiin feromoniansoilla kuudessa kohteessa, jotka olivat aasianrunkojäärän riskikohteita. Jokaisessa kohteessa ansoja oli kaksi ja niissä käytettiin aasianrunkojäärälle valmistettua feromonia. Ansat vietiin pai-

kalleen heinäkuun puolivälissä ja haettiin pois elokuun lopussa. Tällä välin ansat tarkastettiin viikon välein. Ansoista ei löydetty runkojäätä. Vantaalla aasianrunkojäätärän rajattua aluetta kartoitettiin viidellä feromoniansalla heinäkuusta lokakuun loppuun, löytämättä yhtään kohdelajia.

Ansatarkkailu sisältyi valvontasuunnitelmaan, mutta kartoituksissa ei huomioitu ansojen runsasta ja pitkään jatkunutta tarkastusmäärää valvontasuunnitelman lukujen mukaisesti.

Taulukko 4. Perunan- ja sokerijuurikkaantuotannon tarkastusten toteutuminen

Tarkastustyyppi	Kohteet			Tarkastukset		
	Suunniteltu	Toteutunut	Toteuma	Suunniteltu	Toteutunut	Toteuma
Rengasmätäkartoitus ja jäljitys	91	90	99 %	91	91	100 %
Rengasmädän toimenpidevalvonta	6	5	83 %	12	9	75 %
Peruna-ankeoiskartoitus	86	110	128 %	86	111	129 %
Peruna-ankeoisen toimenpidevalvonta	39	48	123 %	39	52	107 %
Koloradonkuoriais- ja <i>Epitrix</i> -kartoitus	65	55	85 %	65	61	93 %
Koloradonkuoriaisen toimenpidevalvonta	44	42	93 %	114	84	73 %
Ritsomaniakartoitus	15	14	93 %	15	14	93 %
Yhteensä	346	363	105 %	422	422	100 %

Taulukko 5. Metsä- ja puutavaratuotannon tarkastusten sekä puisen pakkausmateriaalin tuonti- ja markkinavalvonnan toteutuminen

Tarkastustyyppi	Suunniteltu	Toteutunut	Toteuma
Vienti- ja ISPM –sahat	18	35	194 %
Pakkausmateriaalin valmistajat	195	128	66 %
Mäntyankeroiskartoitus	439	429	98 %
Puisen pakkausmateriaalin tuonti- ja markkinavalvonta	575	494	86 %
Runkojääri- ja tukkijäärikartoitukset	84	181	215 %
Yhteensä	1 259	1 121	89 %

Rekisteröintiedellytysten tarkastukset

Pääosa rekisteröintiedellytysten tarkastuksista tehtiin suunnitelman mukaan (Taulukko 6). Kuitenkin osalla alueista valvontasuunnitelmassa ollut tavoitemäärä oli liian suuri toimijoiden määrään verrattuna, joten tavoitteena ollut tarkastusmäärä ei siksi toteutunut.

Taulukko 6. Rekisteröintiedellytystarkastusten toteutuminen.

Alue	Tavoite	Toteutunut	Toteuma
Uusimaa	19	7	37 %
Varsinais-Suomi	24	15	63 %
Satakunta	4	4	100 %
Häme	10	6	60 %
Pirkanmaa	5	4	80 %
Kaakkois-Suomi	4	2	50 %
Etelä-Savo	4	4	100 %
Pohjois-Savo	2	0	0 %
Pohjois-Karjala	6	3	50 %
Keski-Suomi	7	6	86 %
Etelä-Pohjanmaa	0	0	100 %
Pohjanmaa	9	9	100 %
Pohjois-Pohjanmaa	5	6	120 %
Kainuu	2	1	50 %
Lappi	2	2	40 %
Yhteensä	103	69	67 %

Makroeliöiden valvonta

Makroeliöiden valvonta toteutui suunnitellulla tasolla kasvihuonetuotannossa (Taulukko 7). Kuitenkin mansikantuotannossa valvontaa ei suunnitelmasta poiketen tehty.

Taulukko 7. Makroeliöiden tarkastukset

Tarkastuskohde	Suunniteltu	Toteutunut	Toteuma
Kasvihuonetuotanto ¹	343	287	84 %
Taimitarhatuotanto	59	36	61 %
Mansikantuotanto	18	0	0 %
Markkinavalvonta	9	7	78 %
Yhteensä	429	330	77 %

¹ Sisältää tarkastukset koristekasvi- ja vihannestuotannossa

Markkinavalvonta

Taimimyymlöiden ja siemenperunan markkinavalvonta toteutui hyvin (Taulukko 8). Kaikkia suunniteltuja puutarhatukkuliikkeitä ja taimiaineiston välittäjiä ei tarkastettu. Tarkastamatta jäivät istukassipulin ja taimitarhakasvien välittäjät. Kasvihuonekasvien taimiaineiston osalta puutarhatukkujen tarkastukset toteutuivat. Ruokaperunan markkinavalvontaa ei tehty, koska perunakauppa EU-maiden välillä oli markkinatilanteesta johtuen vähäistä. Puutarhatukkuliikkeiden tarkastuksia lisättiin kesästä alkaen etelänjauhiaisen isäntäkasvien tarkastusten tehostamiseksi.

Taulukko 8. Markkinavalvonnan toteutuminen

	Kohteet			Tarkastukset		
	Suunniteltu	Toteutunut	Toteuma-%	Suunniteltu	Toteutunut	Toteuma-%
Tarkastuskohde						
Taimimyymälät	125	117	94 %	125	119	95 %
Puutarhatukkuliikkeet ja välittäjät	8	10	125 %	22	38	173 %
Siemenperuna	38	35	92 %	38	113	297 %
Ruoka	12	0	0 %	12	0	0 %
Yhteensä	183	162	89 %	197	270	137 %

Tuontitarkastukset

Tuontitarkastukset toteutuivat tavoitteena olevilla tarkastustasoilla (Taulukot 9 ja 10). Tuontimäärissä oli joitakin muutoksia aikaisempiin vuosiin verrattuna. Kasvinterveystodistusta vaativista tuotteista Suomeen tuodaan eniten Venäjältä peräisin olevaa havupuutavaraa, jota tuotiin vuonna 2016 noin 4,5 miljoonaa kuutiometriä yli 83 000 lähetystenä. Verrattuna vuoteen 2015 lähetysten määrä kasvoi yli 14 %. Toiseksi suurin tuoteryhmä tuonnissa ovat tuoreet hedelmät, joita tuotiin eri maista yli 23 000 tonnia (1 308 erää). Muiden kasvinterveystodistusta vaativien tuotteiden tuonti on vähäistä ja koostuu lähinnä lehtipuisen sahatavaran sekä kasviuonekasvien taimiaineiston ja hyötösipuleiden tuonnista.

Taulukko 9. Tuontitarkastukset

Tuoteryhmä	Lähetystyksiä (kpl)	Tarkastettu (kpl)	Tarkastettujen osuus	Tuontimäärä (tarkastetut)
Hyötösipulit	17	17	100 %	1 573 220 kpl
Pistokkaat ja taimet kasviuoneeseen	70	70	100 %	1 305 590 kpl
Pistokkaat ja taimet avomaalle	8	8	100 %	13 989 kpl
Ruukkukasvit ja akvaariokasvit	4	4	100 %	1 111 kpl
Alennetun tarkastuksen piiriin kuuluva havupuutavara Venäjältä	83 839	1 257	1,5 %	103 271 m ³
Muu havupuutavara Venäjältä	233	233	100 %	5 610 m ³
Muu havupuutavara, muut alkuperämaat	43	43	100 %	2 973 m ³
Lehtipuutavara	72	72	100 %	2 296 m ³
Lehtipuuhake	0	0	100 %	0 m ³
Kasvikset	1308	467	¹	
Yhteensä	85 594	2 171		

¹ Tarkastustaso vaihtelee, ks. taulukko 10

Taulukko 10. Tullin tekemät kasvien tuontitarkastukset¹

Kasvilaji	Alkuperämaa	Erät ² (kpl)	Tuontimäärä (t)	Vaadittu tarkastustaso	Tarkastetut erät (kpl)	Tarkastettujen osuus
Appelsiini	Egypti	530	10 506	15 %	138	26 %
	Israel	115	2 354	10 %	23	20 %
	Turkki	6	112	3 %	2	33 %
	Etelä-Afrikka	91	1 661	100 %	88	97 %
Sitruuna	Argentiina	17	326	100 %	17	100 %
	Etelä-Afrikka	5	120	100 %	5	100 %
	Bangladesh	2	0,17	100 %	2	100 %
Satsuma	Etelä-Afrikka	11	209	100 %	11	100 %
	Uruguay	2	49	100 %	2	100 %
Clementiini	Marokko	12	253	5 %	2	17 %
	Peru	1	23	10 %	1	100 %
	Etelä-Afrikka	19	263	100 %	19	100 %
Marokko	Israel	129	2 470	10 %	22	17 %
	Marokko	43	955	5 %	8	19 %
	Peru	25	551	10 %	11	44 %
	Uruguay	2	50	100 %	2	100 %
	Etelä-Afrikka	4	87	100 %	4	100 %
Greippi	Israel	46	468	10 %	5	11 %
	Yhdysvallat	17	305	15 %	4	24 %
"Sweeties"	Israel	17	18	10 %	2	12 %
Pomelo	Israel	10	9	10 %	1	10 %
Omena	Argentiina	9	182	25 %	5	56 %
	Brasilia	1	18	25 %	1	100 %
	Chile	115	2 129	5 %	18	16 %
	Yhdysvallat	2	43	50 %	1	50 %
	Etelä-Afrikka	5	107	5 %	2	40 %
Päärynä	Argentiina	3	9	75 %	2	67 %
Mango	Thaimaa	41	1,8	100 %	41	100 %
	Pakistan	1	1,3	100 %	1	100 %
Guava	Thaimaa	3	0,007	100 %	3	100 %
Selleri	Thaimaa	2	0,004	100 %	2	100 %
Basilika	Thaimaa	3	0,04	100 %	3	100 %
Munakoiso	Thaimaa	12	0,33	100 %	12	100 %
	Uganda	1	0,006	100 %	1	100 %
Karvaskurkku	Thaimaa	5	0,012	100 %	5	100 %
	Bangladesh	1	0,005	100 %	1	100 %
Yhteensä		1 308	23 280		467	

¹ Lähde: Tullin tilasto.² Määrät on ilmoitettu erinä, joita voi sisältyä useita yhteen lähetykseen.

Tulli tarkasti EU:n ulkopuolisista maista tuotavat hedelmä- ja vihanneserät ja teki puisen pakkausmateriaalin valvontaa maahantuontipaikoilla (Taulukot 10 ja 11). Tullin tilaston mukaan hedelmä- ja vihanneseriä tarkastettiin kaksinkertainen määrä vuoteen 2015 verrattuna. Hedelmiä ja vihanneksia tuotiin 1 232 terveystodistuksella 1 308 erää. Thaimaalaisia ja muita lentoteitse tuotuja näistä oli 59 todistusta ja 69 erää. Kaikista tuoduista eristä tarkastettiin 467 eli 36 %. Puisen pakkausmateriaalin tarkas-

tusten määrä jäi edellisvuodesta, mikä selittyy Tullin tietojärjestelmämuutoksen tuomasta epäselvyydestä suoritteiden kirjaamisessa.

Taulukko 11. Tullin tekemät puisen pakkausmateriaalin tuontitarkastukset

Rajanylityspaikka / Alue	Tarkastukset (kpl)
Liikkuva ryhmä Pirkanmaa	1
Vaalimaa	1
Imatra	378
Niirala	53
Liikkuva ryhmä Satakunta	4
Liikkuva ryhmä Kymi	50
Nuijamaa	9
Yhteensä	496

Lähde: Tullin tilasto

Vientitarkastukset

EU:n ulkopuolelle vietiin 13 670 kasvinterveystodistusta vaativaa lähetystä (Taulukko 12). Vientimäärä oli 14 % korkeampi kuin vuonna 2015. Eniten kasvinterveystodistusta vaativia tuotteita vietiin Venäjälle, Kiinaan, Egyptiin ja Saudi-Arabiaan, joiden osuus oli 65 % kasvinterveystodistusta vaativasta viennistä. Venäjälle kasvinterveystodistuksia myönnettiin eniten tuotetyypille muut tuotteet, joka sisältää esimerkiksi elintarvikkeet. Kiinaan, Egyptiin ja Saudi-Arabiaan vietiin sahatavaraa.

Ruokaperunan vientikielto Venäjälle oli edelleen voimassa. Ennakkotarkastettuja siemenperunaeriä vietiin Venäjälle aiempien vuosien tapaan, eikä kasvinterveystodistusta ongelmia ilmennyt. Kasvukauden 2016 sadon viennin ennakkotarkastus siirtyi tammikuulle 2017.

Vietävät tuotteet tarkastettiin pääasiassa tuotantopaikoilla tehtävillä vientivalmiustarkastuksilla, mistä johtuen eräkohtaisten vientitarkastusten määrä on pieni. Eräkohtaisia vienti- ja jälleenvientitarkastuksia tehtiin 140 kpl vilja-, taimi-, leikkokukka-, puutavara-, riisi-, kaura-, kahvi- ja jauhoerille.

Taulukko 12. Vientiä varten myönnetyt kasvinterveystodistukset

Tuote	Kpl
Puutavara	10 274
Muut tuotteet (elintarvikkeet, turve, mallas, kasvit)	2 685
Siemenperuna	71
Ruokaperuna	52
Vilja	76
Korvaava terveystodistus	412
Jälleenvientitodistus	98
Terveystodistus (ei hintaa)	2
	13 670

Laboratoriomääritykset

Tarkastusten yhteydessä otettiin yhteensä 5 448 näytettä, jotka tutkittiin Eviran kasvianalytiikan laboratorioissa (Taulukko 14). Näytemäärä kasvoi erityisesti tuontipuun kohdalla, koska puutavaran tuonti Venäjältä lisääntyi. Myös perunatuotannossa ja markkinavalvonnassa otettiin näytteitä edellisvuotta enemmän. Kasvihuonetuotannon näytemäärien väheneminen johtui palsamin kuoliolaikkuviruksen ja tomaatin pronssi-laikkuviruksen suoja-alueista luopumisesta. Taimitarhoilla ei otettu omenan lisäver-soisuustaudin ja luumun rokkovirustaudin piilosaastuntänäytteitä, kuten vuonna 2015. Muiden kartoitusnäytteiden osuus oli edellisvuotta pienempi, koska tulipolte- ja aasi-anrunkojääränäytteitä ei otettu samassa mittakaavassa kuin 2015.

Taulukko 13. Kasvinterveyden valvonnassa tutkitut laboratorionäytteet.

Tarkastustyyppi	Näytteitä (kpl)	
	2015	2016
Kasvihuonetuotanto	929	606
Taimitarhatuotanto	639	340
Varmennettu taimituotanto	267	292
Perunantuotanto	846	1 085
Saha- ja puutavaratuotanto	21	42
Muut kartoitukset	1 033	686
Puisen pakkausmateriaalin tuonti- ja markkinavalvonta	565	581
Venäjän tuontipuu	845	1 204
Muu markkinavalvonta	224	448
Muu tuonti	437	68
Vienti	50	96
Yhteensä	5 856	5 448

EU:n järjestämät tuhoojien kartoitusohjelmat

Vuodesta 2016 alkaen Suomi osallistui EU:n järjestämään alla olevien vaarallisten kasvintuhoojien kartoitusohjelmaan. Kartoituksia tehtiin sekä avomaa- että kasvihuonetarkastusten, sekä viheralueiden ja metsien kartoitusten yhteydessä. Joidenkin tuhoojien kartoituksessa hyödynnettiin feromoniansoja. Kartoitusten tulokset raportoidaan EU:lle keväällä 2017.

Hedelmätuotanto	<i>Aromia bungii</i> , <i>Popillia japonica</i> , <i>Rhagoletis fausta</i> ja <i>R.pomonella</i>
Kasvihuonetuotanto	<i>Anthonomus eugenii</i> , <i>Bactrocera dorsalis</i> ja <i>B. invadens</i> , <i>Eotetranychus lewisi</i> , <i>Pterandrus rosa</i> , <i>Scirtothrips</i> sp., <i>Thaumatotibia leucotreta</i> ja <i>Tomato Leaf Curl New Delhi Virus</i>
Metsät	<i>Agrilus anxius</i> , <i>A. auroguttatus</i> ja <i>A. planipennis</i> , <i>Anoplophora glabripennis</i> , <i>Bursaphelenchus xylophilus</i> , <i>Dendrolimus sibiricus</i> , <i>Monochamus</i> spp. ja <i>Polygraphus proximus</i>
Peruna	<i>Candidatus Liberibacter solanacearum</i> , <i>Clabibacter michiganensis</i> subsp. <i>sepedonicus</i> , <i>Epitrix</i> spp., <i>Globodera pallida</i> ja <i>G. rostochiensis</i> , <i>Ralstonia solanacearum</i> ja <i>Synchytrium endobioticum</i>

Puutarhatukut	<i>Anoplophora chinensis</i> ja <i>A. glabripennis</i> , <i>Diaporthe vaccinii</i> ja <i>Gibberella circinata</i>
Taimimyymlät	<i>Agrilus planipennis</i> , <i>Anoplophora chinensis</i> ja <i>A. glabripennis</i> , <i>Diaporthe vaccinii</i> , <i>Gibberella circinata</i> ja <i>Pseudomonas syringae</i> pv. <i>actinidiae</i>
Taimitarhatuotanto	<i>Agrilus planipennis</i> , <i>Anoplophora chinensis</i> ja <i>A. glabripennis</i> , <i>Diaporthe vaccinii</i> , <i>Gibberella circinata</i> , <i>Pseudomonas syringae</i> pv. <i>actinidiae</i> ja <i>Xylosandrus crassiusculus</i>
Viheralueiden kartoitus	<i>Agrilus planipennis</i> , <i>Anoplophora chinensis</i> ja <i>A. glabripennis</i> ja <i>Gibberella circinata</i>

3 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTEMUKAISUUS

3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys

Vaarallisten kasvintuhoojien esiintyminen

Kasvihuonetuotantoon levisi EU-maista tuodun taimiaineiston välityksellä runsaasti etelänjauhiaisia (Taulukko 14). Etelänjauhiaisia todettiin maljaköynnöksellä, begonialla ja joulutähdellä. Tomaatin pronssilaikkuviruksen ja palsamin kuoliolaikkuviruksen suoja-alueoikeuden lakattua näitä tuhoojia ei enää kartoitettu.

Omenan lisäversoisuustautia löytyi edelleen yhdeltä taimitarhalta, jossa tautia on todettu vuodesta 2013 asti. Sen sijaan taimitarhalla, jolta on useana edellisvuotena todettu alppiruusun versopoltetta, ei nyt tautia todettu.

Perunan tuotantopaikkatarkastuksissa uusia keltaperuna-ankeroisesiintymiä todettiin kahdeksalla uudella perunatilalla ja yhdellä uudella tilalla todettiin kelta- ja valkoperuna-ankeroisen sekasaastunta. Peruna-ankeroisen toimenpidevalvontakohteissa peruna-ankeroista todettiin 26 tilalla, joista valkoperuna-ankeroista todettiin neljällä tilalla, joilla valkoperuna-ankeroista ei aiemmin ole todettu. Perunan rengasmätää ei vuoden 2016 sadosta todettu lainkaan. Koloradonkuoriaista todettiin yhdessä kohteessa. *Epitrix*-kirppaa, samoin kuin muitakin karanteenituhoojia kartoitettiin muiden perunatarkastusten yhteydessä, mutta löydöksiä ei ollut.

Taulukko 14. Vaarallisten kasvintuhoojien esiintymät vuosina 2014–2016 sekä uusien esiintymien suhteellinen osuus tarkastetuista tuotantopaikoista vuonna 2016

Kasvintuhooja	Uudet esiintymät (kpl)			Osuus tarkastetuista
	2014	2015	2016	tuotantopaikoista 2016
Aasianrunkojäärä		1		
Etelänjauhiainen	35	83	94	27 %
Keltaperuna-ankeroinen	10	6	8	5 %
Koloradonkuoriainen	27	10	1	3 %
Krysanteeminsuonimiinaaja-kärpänen		1		
Luumun rokkovirus	1	1		
Maapähkinän rengaslaikkuvirus		1		
Tulipolte	1			
Versopolte				
Omenan lisäversoisuustauti	9			
Palsamin kuoliolaikkuvirus	4	62		
Tomaatin pronssilaikkuvirus	10	1		
Vaalea rengasmätä	1	2	1*	1 %
Valkoperuna-ankeroinen			4	2 %
Yhteensä	96	168	108	

*Vuoden 2015 sadosta

Vantaalla olevan aasianrunkojääräesiintymän 1537 ha laajuisen rajatun alueen kartoitusta jatkettiin EU:n komission täytäntöönpanopäätöksen 2015/893 mukaisesti. Saastuneen ja puskurivyöhykkeen välistä aluetta tarkastettiin suurimmalla intensiteetillä puukiipeilijöitä ja hajukoiraa apuna käyttäen syksyllä 2016. Keväällä 2016 rajatulla alueella tehtiin laajempi hajukoira-kartoitus. Yksittäisiä havaintoilmoituksia tarkastettiin kevästä loppuvuoteen asti tarkastuskäynneillä. Puukiipeilytarkastukset jatkuivat kevästä 2016 loppuvuoteen asti.

EU:n metsätuhoojien kartoitusohjelmassa ei löydetty muita vaarallisia kasvintuhoojia. Kartoitettavat lajit olivat: *Anoplophora glabripennis*, *Agrilus planipennis*, *Agrilus anxius*, *Agrilus auroguttatus*, *Dendrolimus sibiricus*, *Monochamus* spp., *Polygraphus proximus*. Kartoitettavien lajien ansat sijaitsivat Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa, Pohjois-Karjalassa sekä Etelä-Karjalassa.

Muut kuin vaarallisten kasvintuhoojien esiintymät

Uuden yleistyvän lehtipuuntuhojajaperhosen kastanjatuhoajan (*Zeuzera pyrina*) havaintoja tehtiin Espoossa ja Vantaalla vuonna 2016. Hevoskastanjalta löydettiin *Pseudomonas syringae* pv. *aesculi* -bakteeria Helsingissä, samoin kuin vuonna 2015.

Markkinointikiellot

Kasvinterveyslain perusteella tehtiin vain muutama markkinointikielto. Kasvihuonekasvin markkinavalvonnassa löytyi yksi etelänjauhiaisen (*Bemisia tabaci*) saastuttama köynnösiskoisoerä (*Solanum rantonnetii*). Erä poistettiin markkinoilta ja hävitettiin. Taimimyymälöiden markkinavalvonnassa löytyi edellisvuosien tapaan versopoltetta alppiruusuista. Saastuneita alppiruusueriä oli kuusi ja taimien alkuperänä oli Hollanti ja Puola. Nämäkin erät poistettiin markkinoilta ja hävitettiin (Taulukko 15.)

Taimiaineistolain perusteella tehtiin yhteensä 15 markkinointikieltoa. Taimitarhoilta todettiin *Pseudomonas syringae* pv. *syringae* –tautia yhdestä syreenin taimierästä, omenan kloroottista lehtilaikkuvirusta yhdestä päärynän taimierästä ja harmaahometta yhdestä mustikan taimierästä. Taimimyymälöiden markkinavalvonnassa puolestaan todettiin Hostan X-virusta kymmenestä kuunilijaerästä. Kahden taimierän kohdalla laatuvaatimukset eivät täytyneet. Kaikkien yllä mainittujen taimierien kohdalla niiden myynti kiellettiin (Taulukko 16).

Taulukko 15. Puutarhakasvien markkinointikiellot kasvinterveyslain perusteella

Syy	Kasvilaji	Erät (kpl)	Alkuperämaat
Etelänjauhiainen	Köynnösiskoiso	1	Hollanti
Versopolte	Alppiruusu	6	Hollanti, Puola
Yhteensä		7	

Taulukko 16. Puutarhakasvien markkinointikiellot taimiaineistolain perusteella

Syy	Kasvilaji	Erät (kpl)	Alkuperämaat
Laatuvaatimukset eivät täyty	useita eri kasveja	2	
Hostan X-virus	Kuunilija	10	Suomi, Hollanti
<i>Pseudomonas syringae</i> pv. <i>syringae</i>	Pihasyreeni	1	Suomi
Omenan kloroottinen lehtilaikkuvirus	Päärynä	1	Suomi
Harmaahome	Pensasmustikka	1	Suomi
Yhteensä		15	

Maahantuontikiellot

Maahantuontikielloista suurin osa koski puista pakkausmateriaalia (Taulukko 19). Kiinalaisista kivitavaran puupakkauksista löydettiin kerran eläviä kovakuoriaisia. *Scolytus schevyrewi*-lajin kovakuoriaista ei ole tavattu tuontitavarassa Suomessa aiemmin. Aiempien vuosien tapaan tarkastetuista puupakkauseristä löytyi runsaasti myös vaarallisiin kasvintuhoojiin kuulumattomia eläviä sukkulamatoja sekä pakkausmateriaalia, josta puuttui ISPM 15 -standardin mukainen merkintä.

Maahantuontikieltoja annettiin myös puutavaralle ja kasveille (Taulukot 17 ja 18). Venäjältä tuotavan havupuutavaran maahantuontikiellot ovat vähentyneet siitä kun tarkastukset aloitettiin vuonna 2005 sekä asiakirjavirheiden että lehtikuusisahatavaran laatuviikojen osalta. Viidestä Venäjän Aasian puolelta tuodusta puutavaraerästä löytyi toukanreikiä, jonka vuoksi tavaraerät joutuivat maahantuontikieltoon. Muut puutavaran sekä kasvierien maahantuontikiellot johtuivat kasvinterveystodistuksen puuttumisesta tai virheellisyydestä.

Hedelmistä kolme erää etelä-afrikkalaisia appelsiineja, joissa terveystodistus ei kattanut tuotuja määriä ja vihanneksista yksi erä thaimaalaisia karvaskurkkuja, joissa eläviä toukkia, määrättiin maahantuontikieltoon. Ylimäärä appelsiineja ja erä, joissa oli eläviä toukkia, hävitettiin tullivalvonnassa.

Taulukko 17. Kasvien maahantuontikiellot

Syy	Tuote	Kpl	Alkuperämaa
Ei kasvinterveystodistusta	Kolmilehtisitrus	1	USA
Ei kasvinterveystodistusta	Humalan juurakot	1	
Ei kasvinterveystodistusta	Paprikan ja pavun siemenet	1	USA
Yhteensä		3	

Taulukko 18. Puutavaran maahantuontikiellot

Syy	Puulaji	Kpl	Alkuperämaa
Kasvinterveystodistus vanhentunut	Havupuu	3	Venäjä
Toukanreikiä	Lehtikuusi	5	Venäjä
Ei kasvinterveystodistusta	Havupuu	1	Kiina
Kasvinterveystodistuksessa väärä puulaji	Havupuu	1	Venäjä
Yhteensä		10	

Taulukko 19. Puisen pakkausmateriaalin maahantuonti- ja markkinointikiellot vuonna 2016

Syy	Kpl	Alkuperämaat
Ei ISPM 15 –merkintää / puutteellinen merkintä	13	CN, RU, NO, US
Eläviä sukkulamatoja	17	CN, ES, PL, PT, RU, TW, US, NZ
Eläviä kovakuoriaisia (Scolytidae, Cerambycidae)	1	CN
Eläviä sukkulamatoja, ei ISPM 15 -merkintää	1	RU
Yhteensä	32	

3.2 Puutteiden analyysi

Kasvintuhoojista erityisesti etelänjauhiaisia leviää kesä- ja ruukkukukkaviljelmille toisista EU-maista tulevan taimiaineiston mukana. Tilanne on jatkunut samana jo vuosien ajan. Suomalaisten viljelijöiden mahdollisuus vaikuttaa taimien puhtauteen on vähäinen, koska taimivälittäjiä on vain muutama. Lisäksi suurin osa koristekasviviljelijöistä pitää viranomaistoimenpiteitä suurempana haittana kuin mitä nämä tuhoojat aiheuttavat. Useimmilla kasvihuoneviljelmillä ei ole kasvintuotantoa ympärivuotisesti, joten etelänjauhiaiset yleensä kuolevat viimeistään viljelytaun aikana. Koska etelänjauhiaisten leviämispaine Suomeen on suuri, eikä kaikkia kasvihuoneviljelmiä tarkasteta vuosittain, on kuitenkin mahdollista, että etelänjauhiaisia esiintyy erityisesti ympärivuotisilla viljelmillä pidempiäkin aikoja tai jopa pysyvästi. Käytäntö on osoittanut, etteivät etelänjauhiaiset leviä helposti koristekasviviljelmiltä vihannesviljelmille edes sellaisilla alueilla, joissa on sekä koristekasvi- että vihannesviljelmiä. Pysyvien esiintymien muodostumisen estämiseksi pyritään tarkastamaan kaikki koristekasviviljelmät kolmen vuoden kierrolla.

Avomaan puutarhatuotannosta ei löytynyt uusia vaarallisten kasvintuhoojien esiintymiä vuonna 2016. Vuosia jatkuneet versopolteen hävittämistoimenpiteet yhdellä tai mitarhalla ovat mahdollisesti tuottaneet tulosta, sillä vuonna 2016 tarhalta ei löydetty

versopoltetta. Tämä voi kuitenkin johtua monesta tekijästä, kuten taudille epäsoveltavista sääoloista tai tarkastusajankohdasta. Jos saastunta oli vähäinen, sitä ei välttämättä löydetty 2016 tarkastuksissa. Tulevat vuodet näyttävät, onko taudista päästy eroon ja onko saastuneiden kasvien hävittäminen ollut tehokas keino tautia vastaan. Versopoltetta todetaan vuosittain muutamia tapauksia taimimyymlöiden markkinavalvonnassa tarkastettavista alppiruusuista. Markkinavalvonnassa tulee kuitenkin ilmi vain osa saastuneista eristä, joten versopoltteen saastuttamia alppiruusuja päätyy vuosittain kotipuutarhoihin ja viheralueille istutettaviksi. On mahdollista, että versopolte leviää näistä kasveista luontoon ja alkaa aiheuttaa tuhoa luonnonvaraisilla kasveilla. Tarvittaisiinkin tutkimustietoa siitä, voisiko versopolte levitä Suomen luonnossa, mitkä olisivat isäntäkasvit ja voisiko tauti aiheuttaa pahaa tuhoa kuten esimerkiksi Iso-Britanniassa.

Taimimyymlöiden tarkastuksissa on huomattu, että erityisesti nimilappujen merkinnöissä on puutteita tai nimilaput puuttuvat kokonaan. Tämä on asia, joka toistuu vuodesta toiseen tiettyjen toimijoiden kohdalla, eikä asiaan puuttuminen ole tuottanut tulosta. Evirasta on tehty toimijoille kirjallisesti huomautuksia asiaan liittyen, mutta tuloksetta. Ongelma liittyy monesti siihen, että taimet tulevat ulkomailta valmiiksi laputettuina jonkin toisen EU-maan vaatimusten mukaisesti. Suomen on vaikea puuttua kansallisten yritysten toimintaan pienien markkinoiden vuoksi.

Aasianrunkojäärän löydös osoittaa, että jäärä pystyy asettumaan Suomen luontoon ja leviämään siellä, ainakin Etelä-Suomen alueella. Todennäköisesti aasianrunkojäärä pystyy asettumaan myös pohjoisemmille alueille, mutta kehitysaika voi olla pohjoisempina pidempi. Riski on suurin kohteissa, joihin tuodaan runsaasti puista pakkausmateriaalia ja sitä varastoidaan ulkona pitkän aikaa. Luonnonvarakeskuksen arvion mukaan aasianrunkojäärä ei todennäköisesti aiheuttaisi Suomessa varsinaista metsätaloudellista tuhoa, mutta pystyisi kylläkin tuhoamaan koivuja, raitoja ja todennäköisesti muitakin lehtipuuta piha- ja puistoalueilla, teiden varsilla ja muilla avoimilla ja auringonpaisteisilla alueilla, joissa on enemmän valoa ja lämpöä kuin metsässä. Aasianrunkojäärää kooltaan ja ulkonäöltään eniten muistuttavat jäärälajit ovat Suomessa havupuilla elävät *Monochamus*-suvun tukkijäärät. Lehtipuilla elävillä hyönteisillä aasianrunkojäärä sekoitetaan helposti haavalla elävään runkohaapsaseen (*Saperda carcharias*) tai koivulla samankaltaisia tuhoja aiheuttavaan puuntuhoajaan (*Cossus cossus*), jotka viihtyvät Suomessa samoilla valoisilla ja lämpimillä paikoilla, missä aasianrunkojääräkin. Aasianrunkojäärän esiintyminen huomataan usein vasta aikuisten kuoriaisten tullessa ulos puun sisästä, jolloin tuhot ovat jo edenneet pitkälle.

4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Kasvinterveysyksikkö osallistui valvontaosaston Ohjeiden laatu ja valmistelu -auditointiin. Tässä auditoinnissa yksikön ohjeiden laatua ja valmistelua analysoitiin lähettämällä kysely ohjeiden käyttäjille ja keskustelemalla ohjeiden valmistelijoiden kanssa. Kyselyt lähetettiin ohjeesta Kasvien tuontiehdot matkustajille matkaoppaille, yksityishenkilöille (Facebook-ryhmät Puutarha ja piha sekä Puutarhan parhaaksi) ja tullille sekä ELMO-sovelluksesta ja Koloradonkuoriaisohjeista tarkastajille. Valvontaosaston laaturyhmässä valmisteltiin ohjeiden valmistelusta yksiköissä käytyjen keskusteluiden perusteella kooste ohjevalmistelun hyväksi käytännöiksi.

Ohjetta Kasvien tuontiehdot matkustajille pidettiin hyödyllisenä. Kieliasua voisi muuttaa enemmän yleiskielen suuntaan sekä avata käytettyjä lyhenteitä ja määritteitä. Enemmän kaivattiin myös esimerkkejä ja selviä maakohtaisia listauksia sallituista tai kielletyistä kasveista. Ohjeeseen tulisi tarkentaa siementen tuontiin eri maista liittyviä vaatimuksia. Ohjeeseen kaivattiin myös neuvoa siitä, miten kasvinterveystodistus

käytännössä haetaan sekä perusteluita kielloille. Ehdotettiin myös linkkiä sivulle, jossa olisi kiellettyjen kasvien kuvat. ELMO-ohjeita pidettiin havainnollisina lukuisten kuvaesimerkkien vuoksi. Ohjeisiin kaivattiin mm. tietoa siitä, missä kentissä on merkkitarjotukset sekä vapaakenttien ja hakujen logiikasta. ELMO:n käyttö koettiin myös hankalana, erityisesti sen käytettävyyttä kannettavilla tietokoneilla tarkastuksen aikana.

Koloradonkuoriaisohjeen osalta kaivattiin mm. selvennystä siitä, millä perusteilla päädytään eri torjuntatapaan. Päätöksentekoa pidettiin hankalana ja monipolvisena ja sitä toivottiin selkiytettävän niin, että torjuntapäätöksen tekisi alueen tarkastaja. Nykyisen työnjaon vuoksi torjuntapäätösohjeistus koetaan ohjeessa turhana.

Kasvinterveysyksikössä kirjattiin yhteensä kuusi palautetta. Nämä kaikki ajoittuivat ajanjaksolle tammi-toukokuu. Todennäköisesti palautetta on saatu myös tämän jälkeen, mutta palautteiden kirjaaminen unohdetaan. Palautteiden keräämistä painotettiin keväällä tarkastajien ajankohtaiskoulutuksessa niin, että myös ELY-tarkastajat kävisivät kirjaamassa saamaansa palautetta Eviranetissä olevan lomakkeen avulla. Selvästikin palautteen keruuseen täytyy ottaa käyttöön muita keinoja.

Yhdessä palautteessa annettiin positiivista palautetta asiantuntevasta palvelusta. Muut palautteet liittyivät etelänjauhiaiseen sekä aasianrunkojäärään. Etelänjauhiaisen osalta suomalaiset toimijat kokevat epäoikeudenmukaiseksi sen, että markkinoilla saa olla muista EU-maista tulleita mahdollisesti saastuneita valmiita kasveja, kun taas suomalaiselta toimijalta markkinointi loppukäyttäjille kielletään, jos tuotannossa esiintyy etelänjauhiaista. Aasianrunkojäärän osalta palaute liittyi saastuneella alueella sijaitseviin vielä kaatamattomiin puihin.

ELY-keskusten valvontaraporteissa esitettiin muun muassa harkittavaksi sellaisiin kasvihuonetuottajiin kohdistuvien tarkastusten vähentämistä, jotka tuottavat kasveja kausiluontoisesti huhti-kesäkuun ajan. Tullin listaa potentiaalisista pakkausmateriaalin maahantuojista toivottiin päivitettävän useammin niin, etteivät tuontierät pakkausmateriaaleineen olisi ehtineet lähteä maahantuojilta jo eteenpäin. Listalle olisi hyvä saada myös pienempiä tavaramääriä tuoneita yrityksiä. Elmo-järjestelmän kanssa on edelleen jonkin verran ongelmia, mikä aiheuttaa lisätyötä. Varmennetun tuotannon tarkastukset koettiin voitavaksi aloittaa aikaisemminkin.

Eviran riskinarviointiyksikön kasvinterveyden osalta laatimilla selvityksillä, valvonnan kohdentamisesta ja ajoittamisesta helpottavilla mallinuksilla ja riskikartoilla koetaan olevan suuri merkitys valvonnan vaikuttavuuden parantamisessa. Ehdotettiin, että Evira loisi riskinhallintajärjestelmän, jonka puitteissa voisi tehdä riskianalyseja ja kartoituksia markkinoilla (mm. liikkeet, yritykset), tuontiyrityksissä ja viljelmillä, jotta tällä tavoin saataisiin tietoa elintarvikealan riskeistä ja mahdollisuuksista kasvinterveyteen liittyen.

Koulutusta pidetään pääosin hyvänä, mutta kehitettävääkin löytyy. Esitettiin Eviran eri sektoreiden koulutusten yhdistämistä muutaman päivän kokonaisuuksiksi, jolloin kollegat eri ELY-keskuksista pääsisivät tapaamaan toisiaan ja eviralaisia. Uusien EU-kartoitustuhoojien osalta kouluttamisen koettiin jääneen vaillinaiseksi, sillä esimerkiksi näiden tuhoajien tunnistamiseen ei järjestetty lainkaan koulutusta. Koulutuksien käytännölläheisyyttä tulee lisätä. Videokoulutuksien haasteena nähtiin, että ne ovat usein muutaman tunnin mittaisia uusien asioiden läpi kahlaamisia tai keskeisten asioiden kertaamisia ilman, että koulutuksessa perehdyttäisiin sektoriin yhtään syvällisemmin tai asioista nousisi aitoa keskustelua.

5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

5.1 Toimijoiden säädösten tuntemuksen varmistaminen

Toimijoiden säädösten tuntemusta pyrittiin lisäämään tarkastuskäynneillä tehtävällä neuvonnalla, jakamalla tuhoajaesitteitä ja oppaita sekä viestinnän keinoin esimerkiksi Evira.fi –sivustolla julkaistuilla tiedotteilla, lehtikirjoituksilla, toimijaryhmäkohtaisesti lähetettävillä tiedotteilla sekä luennoimalla erilaisissa tilaisuuksissa.

Usein vaarallisten kasvintuhoojien esiintymät löydetään muuten kuin valvonnassa, esimerkiksi kansalaisilta saatujen havaintoilmoitusten perusteella. Näin on ollut esimerkiksi aasianrunkojäärän, punamädän ja luumun rokkoviruksen kohdalla. Yhteistyötä tuhoajien havaitsemiseksi mahdollisimman aikaisessa vaiheessa tulisikin lisätä esimerkiksi viljelijöiden, viheralalla työskentelevien ja puisen pakkausmateriaalin maahantuojien kanssa. Näitä tahoja tulisi kouluttaa nykyistä suunnitelmallisemmin havaitsemaan tuhoajia. Viljelijöiden kanssa tehtävää yhteistyötä vaikeuttaa se, että motivaatio viranomaisten kanssa tehtävään yhteistyöhön on heikentynyt torjuntatoimenpiteistä maksettujen korvausten poistumisen myötä.

Viestintä

Tulipolteesta tiedotettiin koko kasvukauden ajan Evira.fi –sivustolla Maryblyt-säämallinnuksen avulla. Mallinnus kertoi ELY-keskusalueen tarkkuudella ajankohdan, milloin sääolot olivat otolliset tulipolteen oireiden havaitsemiselle. Aasianrunkojäärästä tiedotettiin edelleen Evira.fi –sivustolla, jonka kautta tieto löydöksestä levisi paikalliseen ja valtakunnalliseen mediaan. Rajatun alueen asukkaille järjestettiin joulukuussa tiedotustilaisuus yhteistyössä Vantaan kaupungin kanssa ja lisäksi kerrottiin jäärästä alueen omakotiyhdistyksen kokouksessa. Alkuvuodesta 2016 tiedotettiin puutarhan siirron rajoituksista kaikille alueen asukkaille ja toimijoille lähetetyllä kirjeellä. Aasianrunkojäärästä ja sen hävitystoimenpiteistä kerrottiin lisäksi Metsämessuilla, Metsä- ja viherpäivillä, sekä Puukiipeilyn SM-kisojen yhteydessä. Lepaa 2016- näytelyyn osallistuttiin aiempien vuosien tapaan ja pääviestit siellä olivat tulipolte ja aasianrunkojäärä.

Luennot ja muut esiintymiset:

- Esitys tulipolteesta ja lisäversoisuustaudista hedelmän- ja marjanviljelijöiden talviseminaarissa, kohderyhmänä hedelmän- ja marjanviljelijät
- Esitys vaarallisten kasvintuhoojien havaitsemisesta ja ilmoittamisesta Viher-Rekry-tapahtumassa, kohderyhmänä viheralan opiskelijat
- Esitys vaarallisten kasvintuhoojien tunnistamisesta ja kulkureiteistä Kotitalousneuvojen koulutuspäivillä, kohderyhmänä puutarhaneuvojat
- Esitys kasvintarkastuksesta hedelmän- ja marjantuotantokurssilla Helsingin Yliopistolla, kohderyhmänä yliopiston opiskelijat
- Esitys kasvintarkastuksesta maatalouseläintieteen jatkokurssilla, kohderyhmänä yliopiston opiskelijat
- Esitys aasianrunkojäärästä Svenska lantbruksproducenters centralförbunds 'lle Evirassa, kohderyhmänä SCL nuoret
- Esitys makroeliöistä ja pölyttäjästä EPPOn workshopissa Unkarissa, kohderyhmänä viranomaiset ja tutkijat
- Esitys aasianrunkojäärästä Hortonomien yhdistyksen luentopäivillä, kohderyhmänä puutarha-alan ammattilaiset

- Esitys aasianrunkojäärästä Honkanummen hautausmaan ja muiden Vantaan viheralueilla työskenteleville työntekijöille
- Esitys aasianrunkojäärästä Itä-Hakkilan omakotiyhdistykselle kohderyhmänä alueen asukkaat
- Esitys aasianrunkojäärästä kuntatekniikan päivillä kohderyhmänä kuntien työntekijät.

5.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen

Kasvinterveyden ja taimiaineiston valvonnasta havaituista puutteista tulee aina seuraamus, kuten torjuntapäätös, maahantuontikielto, markkinointikielto tai huomautus, joten seuraamukset on käsitelty luvussa 3.1 puutteiden yhteydessä.

5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Keväällä kasvihuoneviljelmillä todettujen runsaiden etelänjauhiaislöydösten vuoksi kesästä alkaen tehostettiin taimierien markkinavalvontaa ottaen piilosaastuntanäytteitä taimieristä. Käytäntöä pyritään jatkamaan tulevaisuudessakin erityisesti etelänjauhiaisen isäntäkasvien taimiaineiston tarkastuksissa. Koska kasvintuhoojalöydökset tehdään useimmiten EU:n sisämarkkinoilta peräisin olevasta taimiaineistosta, markkinavalvontaa on syytä lisätä. Johtuen kriitikkistä valvonnan epätasa-arvoisuudesta Suomessa viljeltävien ja Suomeen muista maista tuotujen ruukkukasvien valvonnan välillä on aiheellista palauttaa myös kukkatukutarkastukset osaksi valvontatyötä. Koristekasvien taimituotannon tarkastusten määrää on myös syytä lisätä.

Eviran vuonna 2015 maa- ja metsätalousministeriölle tekemä esitys etelänjauhiaisen suoja-alueesta luopumisesta jäi edelleen ratkaisematta. Osa asianosaisista viljelijöistä vastustaa etelänjauhiaisen suoja-alueesta luopumista. Eviran näkemys on, ettei suoja-alueoikeus ole estänyt tuhoajien leviämistä taimiaineiston välityksellä. Muutokset Suomen palsamin kuoliolaikkuviruksen ja tomaatin pronssilaikkuviruksen suoja-alueista luopumisesta tehtiin suoja-aluedirektiiviin vuoden 2016 aikana.

Tulipoltenäytteiden oton oikea-aikaiseen kohdentamiseen kaudella 2016 oli käytössä ensimmäistä kertaa Maryblyt-mallinnus. Tulipolteen oireiden kehittyminen vaatii tietynlaisia sääolosuhteita (lämpötila ja kosteus) ja olosuhteiden sopivuus oireiden kehittymiselle voidaan arvioida tällä mallilla. Esimerkiksi Pohjois-Amerikassa mallia käytetään yleisesti tulipolteen tarkkailun ja torjunnan ajoittamiseen. Evira arvioi Maryblyt-mallilla, milloin tulipoltekartoitukset kannatti aloittaa milläkin ELY-alueella. Mallin tiedot olivat Eviran nettisivuilla, joten arvion avulla myös tuottajat pystyivät ajoittamaan taudin tarkkailua. Maryblyt-malli arvioi oireiden esiintymisen ajankohdan omenalla. Muiden tulipolteen isäntäkasvien osalta arvio oli suuntaa-antava. Omenankaan osalta arvio ei ollut varma, sillä mallin toimivuutta Suomen olosuhteissa ei ole testattu. Mallia tullaan käyttämään myös jatkossa tulipoltenäytteiden oikea-aikaisen kohdentamisen apuna.

6 TOIMINNAN RESURSSIT

Kasvinterveyden valvontaan käytettiin 4488 htp, mikä on noin 2,8 htv suunniteltua enemmän työaika (1 htv = 200 htp, Taulukko 20). Eviran osalta suunniteltu työaika ylittyi 337 htp:llä ja ELYjen osalta 212 htp:llä. ELY-keskukset käyttivät suunnilleen yhtä paljon työaika kuin edellisinä vuosina.

Koska työaikaa ei kirjata tarkastustyypeittäin Evirassa eikä ELY-keskuksissa, ei ole saatavilla tarkkaa tietoa siitä, ylittykö arvioitu työaika joidenkin tiettyjen tehtävien kohdalla vai onko valvontasuunnitelmassa ylipäättään arvioitu tehtäviin kuluva aika liian lyhyeksi. Eviran osalta suunnitellun ja toteutuneen työajan vertailua vaikeuttaa lisäksi se, että työajanseurannasta ei ole enää saatavilla pelkästään tarkastusten tekemiseen käytettyä työaikaa, kun taas suunnitelmassa on huomioitu ainoastaan tarkastukseen välittömästi kuuluva työaika. Myös Ely-keskukset kirjannevat toteutuneeseen työaikaan kaiken kasvinterveystehtäviin käytetyn työajan, ei vain tarkastuksiin kuuluvaa aikaa.

Todennäköisesti käytetyn työajan lisäys suunniteltuun nähden johtuu ainakin osittain kasvihuonetuotannon tuhoajatapauksista ja toimenpiteisiin liittyvistä töistä. Myös viheralueiden kartoituksia tehtiin tulipolteen havaintoilmoitusten takia reilusti suunniteltua enemmän, mutta toisaalta muita kesän aikana tehtäviä tarkastuksia vähennettiin. Ely-keskusten työajan käyttöä suunniteltuun nähden lisäksi myös se, että kasvihuonevihanneksen taimituotantoa tarkastettiin tiheämmin kuin valvontasuunnitelma edellytti, koska tehtävää hoitava ELY-keskus näki sen tarpeelliseksi.

ELY-keskusten osalta niukkeneviin resursseihin on vastattu laajentamalla työntekijöiden osaamista, muodostamalla työtiimejä ja priorisoimalla. Uudenmaan ELY:ssä ei ole enää kasvintarkastajaa, minkä vuoksi työt on jaettu useammalle henkilölle ja lisäksi Evira on muuttanut tehtäviä niin, että työntekijät ovat voineet selviytyä niistä. Ongelmana ovat olleet juuri kasvintarkastustehtävät. Eviran kasvinterveysyksikön tarkastusresurssit ovat myös vähentyneet säästösyistä, minkä vuoksi tarkastustoiminnan suunnittelun ja toteutuksen prosesseja arvioidaan ja kehitetään.

Aasianrunkojäärän rajatun alueen kartoittamiseen Eviran kasvinterveysyksikön tarkastajat käyttivät 148 htp ja Uudenmaan ELY-keskuksen tarkastajat 12htp. Kartoitusten lisäksi koko Eviran kasvinterveysyksikön käyttämä työaika suunnittelu- ja viestintätehtävät sekä toimenpiteiden organisointi mukaan lukien oli noin 232 htp.

Taulukko 20. Työajan suunniteltu ja toteutunut käyttö (htp) 2013-2016.

	2014		2015		2016	
	Suunniteltu	Toteutunut	Suunniteltu	Toteutunut	Suunniteltu	Toteutunut
Evira	2139	3186	1909	2501	2139	2476
ELY-keskukset	2102	2539	1786	2610	1658	1870
Valtuutetut	225	263	199	147	137	142
Yhteensä	4466	5988	3894	5258	3934	4488

Tarkastajien koulutus

Koulutusta kasvinterveys- ja taimiaineistotarkastuksiin järjestettiin seuraavasti:

- Huhtikuussa kaksipäiväinen kasvintarkastajien ajankohtaiskoulutus
- Toukokuussa kolmepäiväinen kasvintarkastajan peruskoulutus uusille tarkastajille, osallistujia 8 henkilöä. Peruskoulutus jatkui videoyhteyden välityksellä loppuvuoden ajan siten, että tarvittavat tarkastussektoirit käytiin läpi.
- Tullin henkilökuntaa koulutettiin tullin järjestämässä koulutustilaisuudessa.

7 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN TOIMINTAAN

Taimiaineiston valvonnan osalta on tarkoitus selvittää mahdollisuuksia siirtyä tuotantopaikkojen tarkastamisesta tuotantojärjestelmien hyväksymiseen ja valvomiseen, sillä toimijoiden omilla viljelyratkaisuilla ja omavalvonnalla voisi olla saavutettavissa parempi vaikuttavuus kuin viranomaisten tekemillä tarkastuksilla. Tällä hetkellä viljelijöillä on korkea kynnys ilmoittaa tuhojista Eviralle, koska tuhoojien torjumiseksi tehtävistä toimenpiteistä ei enää makseta korvauksia ja toimenpiteet hankaloittavat tuotantoa. Esimerkiksi taimitarhoja koskevat usean vuoden markkinointikiellot tiettyjen tuhojalöydösten myötä saattavat olla yrityksille ylivoimaisia. Tuhoojien leviämisen estämiseksi tulisikin kehittää viljelijöitä motivoivia yhteistyömuotoja. Viheralan käytännön toimijoiden kasvintuhojariskien hallinta-projekti käynnistyi vuoden 2016 lopussa ja sen puitteissa on tarkoitus kehittää ohjeistusta ja menetelmiä viheralan kasvintuhojariskien hallintaan ja haittojen ehkäisyyn.

Aasianrunkojäärän kartoituksissa Vantaan rajatulla alueella sekä riskikohteiden ympäristössä on käytetty hajukoiraa. Tulevina vuosina hajukoiran koulutusta jatketaan, jotta koiran käytöstä saadaan entistä vaikuttavampaa ja jotta koiraa voisi käyttää myös tuontitarkastuksissa.

EU:n kartoitusohjelma jatkuu ja lisää kartoitettavien tuhoojien määrää tulevinakin vuosina puutarhatuotannon sekä metsä- ja puutavaratuotannon kartoituksissa. Koska koko EU:n alueella kartoitetaan samoja tuhojia, eivät kaikki tuhoajat välttämättä muodosta todellista kasvinterveysriskiä Suomen olosuhteissa ja monen tuhoajan kohdalla löytymisen todennäköisyys lienee vähäinen. Ohjelmaan tulisikin pyrkiä vaikuttamaan siten, että kartoitettavat tuhoajat pystyttäisiin valitsemaan alueellisten prioriteettien mukaan. Kartoitusohjelman myötä tarkastettavista tuhojista erityisen tärkeitä ovat *Agrius*-kovakuoriaiset, jotka voisivat aiheuttaa tuhoja koivuilla ja saarnilla.

Palsamin kuoliolaikkuviruksen ja tomaatin pronssilaikkuviruksen suoja-alueesta luovuttiin 2016. Suoja-alueen poistaminen ei vähennä kasvihuoneviljelmien tarkastustarvetta, koska etelänjauhiaista on edelleen laajasti kartoitettava kasvihuoneviljelmillä. Maa- ja metsätalousministeriö selvittää luovutaanko etelänjauhiaisen suoja-alueesta. Lisäksi on suunnitteilla ehdotus ritsomanian suoja-alueesta luopumiseksi.

Eviran riskinarviointiyksikkö teki 2016 Eviranetiin riskikartat mm. perunantuotannon, puupakkaustarkastusten, kasvihuoneiden ja hedelmätarhojen tarkastusten riskiperusteisemman tarkastamisen kohdentamiseksi. Kartat ovat saaneet tarkastajilta hyvää palautetta ja niitä on käytetty aktiivisesti tarkastusten suunnittelussa. Tätä yhteistyötä riskinarvioinnin kanssa tulee jatkaa ja karttoja kehittää edelleen.

Tuotannon valvonnan painopistettä tulisi saada kasvien tarkastamisesta tuotantojärjestelmän ja omavalvonnan hyväksymiseen. Tämä koskee lähinnä kasvihuone- ja avomaatuotantoa.

Hedelmäntuotannon tarkastukset kohdennetaan jatkossakin aiempaa selvemmin ammattimaisiin aktiivisesti toimiviin hedelmätarhoihin, joilla on uusia kasvustoja ja niiden myötä riski vaarallisten kasvintuhoojien leviämisestä.

Markkinavalvonnan tarkastamista lisätään, koska suurin riski kasvintuhoojien leviämiseen on sisämarkkinoilla liikkuvassa taimimateriaalissa, sekä myös valmiissa kasveissa. Kukkatukutarkastukset palautetaan valvontasuunnitelmaan 2017.

Venäjän Euroopan puoleisen alueen havupuutavaran (pois lukien lehtikuusi) alennettun tarkastuksen prosentti on vuonna 2017 yksi samoin kuin vuonna 2016. Tuonti-

määrien arvioitu kasvu edellyttää resurssien tarkkaa kohdentamista, jotta näytteelliset tarkastukset saadaan tehtyä vaatimusten mukaisesti.

Eviran organisaatio muuttuu prosessiorganisaatioksi 2017 alkuvuodesta. Kasvintarkastustehtävät organisoidaan siten, että tuonti- ja sisämarkkinavalvontatehtävät muodostavat yhden kokonaisuuden ja vientivalvonta, kartoitukset ja tuotantopaikka-valvonta toisen kokonaisuuden. Valvontasuunnitelma 2017 noudattaa tätä rakennetta.

Valvonnan vaikuttavuuden lisäämiseksi tulisi määritellä, mitkä ovat Suomen kasvintuotantoa, metsätaloutta tai luontoa pahiten uhkaavat kasvintuhoojat ja minkä tuhoojien leviämistä voidaan ylipäättään valvonnan keinoin estää. Valvontaa tulisi kohdistaa niihin tuhoojiin, joiden leviäminen aiheuttaisi suurimmat ongelmat ja joiden leviämisen estämiseen valvonnalla on tehokkaita keinoja joko tarkastuksilla, viranomaisten ja toimijoiden välisellä yhteistyöllä, lisäämällä kansalaisten tietämystä vaarallisista kasvintuhoojista tai muilla keinoin. Lisäksi tulisi tunnistaa yleisesti kasvintuhoojien leviämisen kannalta merkittävimmät leviämisreitit sekä kriittiset tuotantoketjun vaiheet, joissa valvonnalla saavutetaan suurin tehokkuus.

Liite 1.

Inspektioner på Åland 2016

Inspektion	Antal	Prov	Konstaterad	Areal (ha)
Ringröta	5	5	0	
Potatiscystnematod	3	6	0	10,04
Häxkvast	0	0	0	
Koloradoskalbagge	2	0	0	3,42
Päronpest	23/12*	131	0	
Tallvedsnematod	0	0	0	
Bemisia	1**	1	0	
Marknadsövervakning	Antal	Prov	Konst.	Ursprung
Plantbutik, utsädespot.	3	0	0	SE
Plantbutik, ZP-pass	1	0	0	SE
Chips, utsäde	12	12	0	SE
	5	5	0	NL
	2	2	0	DK
	1	1	0	DE

*23 olika provtagningsplatser/tillfällen hos 12 olika odlare eller privatpersoner

** Spårning. Konstaterades *Trialeurodes vaporariorum*

Kasvinterveyden, taimiaineiston ja metsänviljelyaineiston valvonnan raportti 2016

Osa II Metsänviljelyaineisto

Dnro 2012/0411/2017

Eviran raportti
Hyväksymispäivä 31.3.2017

Kasvinterveysyksikkö

Hyväksyjä Hannu Kukkonen

Esittelijä Kari Leinonen

Lisätietoja Kari Leinonen

Sisällysluettelo

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA	28
2 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN	28
3 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS	30
3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys	30
3.2 Puutteiden analyysi	31
4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE	33
5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	33
5.1 Toimijoiden säädösten tuntemuksen varmistaminen	33
5.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen	34
5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet	34
6 TOIMINNAN RESURSSIT	34
7 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN TOIMINTAAN	34

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Metsänviljelyaineiston perusaineiston hyväksymisen ja tarkastuksen osalta tarkastustavoitteet saavutettiin. Kaikki tarkastettavaksi haetut siemenviljelykset tarkastettiin ja tarkastuksessa korjattaviksi määrätyt puutteet korjattiin vuoden kuluessa.

Metsänviljelyaineiston jäljitettävyys toteutui hyvin. Vuoden aikana käsiteltiin 233 siemenkeräysilmoitusta ja myönnettiin 122 kantatodistusta. Kaikki ilmoitukset ja todistushakemukset käsiteltiin sähköisillä lomakkeilla Eviran MEVI-tietojärjestelmän verkkopalvelussa kohtuullisen ajan kuluessa hakemuksen saapumisen jälkeen. Lisäksi käsiteltiin 298 tietolomaketta, joilla seurataan EU:n sisämarkkinakauppaa. Metsäpuiden taimitarhojen tarkastustavoite ylittyi. Erityyppisiä tuotantopaikkojen tarkastuksia tehtiin 166 kappaletta. Niissä annettiin yhteensä seitsemän kirjallista huomautusta ja yksi markkinointikielto. Puutteita oli selvästi enemmän kuin vuonna 2015 (taulukko 4).

Evira teki yhteistyötä Luonnonvarakeskus Luken, MMM:n ja alan toimijoiden kanssa Luken hankkeissa, jossa määriteltiin männyn siemenviljelyssiemenille käyttöalueet. Lisäksi kehitettiin uuden tyyppisten metsänviljelyaineistojen rekisteröintiä yhteistyössä Luken kanssa.

Metsänviljelyaineiston sähköisen asioinnin järjestelmää (MEVI –tietojärjestelmä) ylläpidettiin ja kehitettiin erillisen ylläpito- ja jatkuvuussuunnitelman mukaisesti. Männyn siemenviljelysten uusien käyttöalueiden laskenta toteutettiin MEVI-tietojärjestelmään.

Vuonna 2016 toimittiin aktiivisesti kansainvälisissä verkostoissa. Evira oli merkittävällä panoksella mukana OECD:n metsäpuiden siemen- ja taimijärjestelmän toiminnassa ja kehittämisessä. Pohjoismaista yhteistyötä tehtiin NordGen Metsän puitteisissa.

2 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN

Evira tarkasti vuonna 2016 yhteensä 9 siemenviljelystä (taulukko 1). Pääosa tarkastuksista oli harvennustarkastuksia. Uusia männyn ja koivun siemenviljelyksiä tarkastettiin molempia kaksi kappaletta. Yhteensä tarkastettiin 74 hehtaaria. Tarkastusmäärä oli 17 hehtaaria ennakoitua pienempi, koska yksi kohde jäi huonojen puunkorjuuolosuhteiden vuoksi hakkaamatta ja kahden uuden viljelyksen pinta-ala oli ennakoitua pienempi. Tarkastukseen käytettiin 24 henkilötyöpäivää. Yhden henkilötyöpäivän aikana tarkastettiin keskimäärin 3,1 ha. Uusilta männyn siemenviljelyksiltä otettiin yhteensä 100 näytettä, joilla selvitettiin viljelyksen kloonien oikeellisuutta. Analyysipalvelu ostettiin Lukelta.

Metsäpuiden siementen alkuperäketjun valvonta sisältää kaikki siementen tuotantovaiheet käpyjen tai siementen keräyksestä niiden karistamiseen, puhdistamiseen, pakkaamiseen ja markkinointiin saakka. Metsänviljelyaineiston toimittajien pitää hyvissä ajoin ennen siemenkeräysten aloittamista tehdä ilmoitus keräysten ajankohdasta ja paikasta. Vuoden aikana käsiteltiin 233 siemenkeräysilmoitusta (taulukko 1). Määrä oli ennakoitua suurempi, koska syksyllä 2016 tuleentunut männyn siemensato oli kohtalainen. Siemenkeräysten valvontaa tehtiin neljässä kohteessa. Lisäksi tarkastettiin kaksi siemenkaristamo ja siemenpakkauspistettä. Kantatodistuksia myönnettiin ennakoitua vähemmän, 122 kappaletta. Kaikki siemenkeräysilmoitukset ja kantatodistushakemukset käsiteltiin sähköisillä lomakkeilla Eviran MEVI-tietojärjestelmän verkkopalvelussa. Siemenkeräysilmoitusten käsittelyyn käytettiin kuusi ja kantatodistusten myöntämiseen neljä henkilötyöpäivää.

Vuonna 2016 tarkastettiin 26 metsäpuiden taimitarhaa ja -varastoa (taulukko 1) ja niiden tarkastukseen käytettiin aikaa 23 henkilötyöpäivää. Taimitarhojen tarkastustavoite ylittyi niukasti. Tarkastustiedot tallennettiin MEVI -tietojärjestelmään tarkastuspäiväkoilla. Lähes kaikki toimijat ovat siirtyneet käyttämään MEVI-tietojärjestelmää tarkastuspöytäkirjojen tarkasteluun ja korjaavien toimenpiteiden ilmoittamiseen.

Kun metsänviljelyaineistoa siirretään Suomesta toiseen EU-jäsenvaltioon, Eviran on toimitettava tästä tiedot ostajamaan toimivaltaiselle viranomaiselle. Evira saa vastavasti tiedon toisista EU-jäsenmaista meille tuodusta aineistosta. Nämä tiedot toimitetaan vakimuotoisella tietolomakkeella viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä päivästä, kun toimittaja on lähettänyt metsänviljelyaineiston. Tietojen avulla seurataan Suomeen markkinoitujen taimien alkuperää ja soveltuvuutta suomalaisiin olosuhteisiin. Lisäksi niiden avulla laaditaan tilastot Suomeen muualta EU-alueelta markkinoitujen siementen ja taimien määristä. Tietolomakkeita vaihdettiin 298 kappaletta ja niiden käsittelyyn kului 10 henkilötyöpäivää. Määrä oli selvästi ennakoitua suurempi (taulukko 1).

Taulukko 1. Metsänviljelyaineiston kaupasta annetun lain valvonnan suoritteet.

Tehtävä	Tarkastustavoite / tarkastusmääräarvio 2016		Toteutuma 2016	
	Suoritteiden määrä	Työaika, htp	Suoritteiden määrä	Työaika, htp
Perusaineiston hyväksyminen ja tarkastus				
– Siemenviljelysten tarkastus	91 ha	23	74 ha	24
– Hakemukset luokkaan testattu	0	0	4	1,5
– Siemenkeräysmetsiköt	0	0	0	0
– Kloonit	0	0	1	0,5
Alkuperäketjun valvonta				
– Siemenkeräysilmoitusten käsittely	100	4	233	6
– Kantatodistusten antaminen	200	7	122	4
– Siemenkeräysten valvonta	2	2	4	4
Tuotannon tarkastukset				
– Taimitarhat ja -varastot	25	22	26	23
– Siemenkaristamo, -pakkaamo ja -varasto	2	1,5	2	2
– Siementen pakkauspiste	1	1	1	0,5
Markkinoinnin valvonta				
– Tietolomakkeiden käsittely	250	5	298	10

Valvontaa tukevassa työssä yhtenä keskeisenä tavoitteena oli edistää metsien sopeutumista ilmaston muutokseen. Evira teki yhteistyötä Luonnonvarakeskus Luken, MMM:n ja alan toimijoiden kanssa Luken hankkeissa ”Metsänviljelyaineiston käyttöalueiden määrittely”. Hankkeessa määriteltiin männyn siemenviljelyssiemenelle käyttöalueet (Ruotsalainen ym. 2017ⁱ). Käyttöalueet perustuvat sekä kasvulle että elävyydelle laadittuihin puiden alkuperien siirtosuositusmalleihin (Berlin ym. 2016ⁱⁱ). Mallien laadinnassa on käytetty laajaa suomalais-ruotsalaista kenttäkoeaineistoa, hilamuotoista (10x10 km) ilmastotietoa sekä ennustetta muuttuvasta ilmastosta. Evira on määritellyt ja toteuttanut uusien männyn siemenviljelysten käyttöalueiden laskennan MEVI-tietojärjestelmään. Uudet käyttöalueet otetaan käyttöön vuonna 2017.

Evira osallistui Luken tutkimushankkeen ”Kuusen kasvullinen lisäys – kohti tulevaisuuden taimituotantoa”. Hankkeen tavoitteena on parantaa kuusen alkionomistukseen (somaattinen embryogeneesi, SE) perustuvan teknologian kustannustehokkuutta tuotannon eri vaiheissa sekä kokeilla SE-taimien kasvatusta yhdessä alan yritysten kanssa. Evira osallistui hankkeen ohjausryhmään. Hankkeen tuloksena syntyy tarve

rekisteröidä uudentyypisiä perusaineistoja, kuten perheen vanhemmat, kloonit ja klooniyhdistelmät. Evira on seurannut hankkeen etenemistä ja suunnitellut yhteistyössä Luken kanssa kasvullisesti lisättävien kloonien rekisteröintiä ja siihen liittyvää alkuperäketjun valvontaa ja tuotantomäärien seuranta MEVI-tietojärjestelmään.

3 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTEMUKAISUUS

3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys

Säädösten mukaan metsänviljelyaineiston tuottamiseen saa käyttää vain sellaista perusaineistoa, joka täyttää aineistolle asetetut hyväksymisen vähimmäisvaatimukset. Siemenviljelysten vaatimusten täyttymistä valvottiin siemenviljelysten harvennusten jälkeen tehtävien maastotarkastusten ja uusien siemenviljelysten perustamistarkastusten avulla. Siemenviljelysten tarkastuksissa havaittiin puutteellisuuksia, jotka määrättiin korjattavaksi ennen siemenviljelysten muutosten hyväksymistä. Kaikki korjaukset toteutettiin hyväksytysti ja muutokset merkittiin perusaineistorekisteriin vuoden kuluessa. Myös edelliseltä vuodelta siirtyneet korjaukset (2 kpl) toteutettiin hyväksyttyvästi. Uusien siemenviljelysten kloonien vartteiden oikeellisuutta testattiin mikrosatelliittimarkkereihin perustuvilla menetelmillä. Laboratorioanalyseissä ei havaittu puutteita.

Metsänviljelyaineistoa saa tuottaa, markkinoida ja maahantuoda vain sellainen toimittaja, joka on merkitty Eviran ylläpitämään metsänviljelyaineiston toimittajarekisteriin. Metsänviljelyaineiston toimittajan tulee ilmoittaa Eviraan kirjallisesti toiminnan aloittamisesta, lopettamisesta sekä toiminnassa tapahtuvista olennaisista muutoksista. Toimijoiden rekisteröinti tarkastettiin 28 toimipisteessä. Tarkastuksessa ei havaittu puutteita (taulukko 2).

Metsänviljelyaineiston toimittajan on pidettävä tuottamastaan, ostamastaan sekä markkinoimastaan metsänviljelyaineistosta tuotantokirjanpitoa. Tuotantokirjanpidosta tulee selvittää metsänviljelyaineiston toimittajan nimi, metsänviljelyaineiston määrä sekä tieto siitä, kenelle metsänviljelyaineistoerä on markkinoitu. Siemen- ja taimierien tuotannon osalta kirjanpidon tulee sisältää erän yksilöintitiedot ja oston, markkinoinnin ja maahantuonnin osalta ostajalle annettavat tiedot. Kirjanpitoa tulee säilyttää vähintään kymmenen vuotta. Tuotantokirjanpito tarkastettiin 27 toimipisteessä. Tarkastuksessa ei havaittu puutteita (taulukko 2).

Metsänviljelyaineistoerät on yksilöitävä ja pidettävä erillään kaikkien tuotannon vaiheiden aikana. Taimitarhoilla tämä tarkoittaa sitä, että taimi- ja siemenerissä pitää olla tunnus tai tunniste näkyvillä ja erien pitää olla selvästi erotettuna toisistaan. Tunniste pitää pystyä yhdistämään tuotantoasiakirjoihin, jossa on vaadittavat tiedot. Erillään pito ja yksilöinti tarkastettiin 27 toimipisteessä. Yhdelle toimijalle annettiin kirjallinen huomautus puutteista (taulukko 2).

Metsänviljelyaineiston markkinoijan täytyy toimittaa ostajalle säädösten mukaiset tiedot joko pakkauksissa tai markkinoitavaa erää seuraavissa asiakirjoissa, kuten läheteessä. Taimietikettien tiedot tarkastettiin 25 toimipisteessä. Neljälle toimijalle annettiin kirjallinen huomautus puutteista (taulukko 2). Käpy- ja siemenetiketit tarkastettiin seitsemässä kohteessa, joissa ei havaittu puutteita.

Metsänviljelyaineiston kaupan säädösten mukaan enintään 5 % markkinoitavan taimierän taimista saa olla sellaisia, jotka eivät täytä laissa määritettyjä laatuvaatimuksia. Taimien laatua tarkastettiin yhteensä 13 303 taimesta, joista 1,5 % oli metsänviljelykelvottomia niissä esiintyneiden vikojen vuoksi (taulukko 3). Taimien laatua tarkastettiin 23 taimitarhalla yhteensä 56 taimierästä. Kaksi taimierää (4 %) oli säädösten

vastaisia. Toisesta erästä annettiin kirjallinen huomautus ja toiselle määräaikainen markkinointikielto (kuva 1).

Lähes kaikki metsäpuiden taimituottajat ja siementen karistajat ovat kasvipassivelvollisia, sillä koivuntaimia lukuun ottamatta muut tärkeimmät puiden taimet ja männyn siemenet pitää varustaa säädösten mukaisilla kasvipassimerkinnöillä, kun niitä markkinoidaan toisille toimijoille tai metsänomistajille. Taimitarhan ja käpy- tai siemenvaaston hoitajan pitää olla tietoinen edellä mainituista lajikohtaisista vaatimuksista. Toimijan pitää pystyä selvittämään, mistä metsänviljelyaineistoerät löytyvät. Pienissä kohteissa suullinen kuvaus on riittävä, mutta isommissa kohteissa tätä varten tarvitaan kartta tai kaavio. Toisilta toimijoilta vastaan otetun metsänviljelyaineiston kasvipassi täytyy säilyttää vähintään vuoden ajan. Lisäksi toimijan täytyy tarkkailla kasvin tuhoajien esiintymistä. Kasvipassivaatimukset tarkastettiin 29 toimipisteessä. Yhdessä toimipisteessä havaittiin puutteita, joista toimijaa huomautettiin kirjallisesti (taulukko 2).

EU:n komission päätöksen (2007/433/EY) perusteella jäsenmaat veloitettiin kartoittamaan *Gibberella circinatum* esiintymistä alueillaan, koska sienien leviäminen Euroopassa halutaan estää. *G. circinatum* on vaarallisena pidetty mäntyjen ja douglas kuusen sienitaudinaiheuttaja. Sieni leviää siemenissä, maassa ja itiöiden välityksellä ilmassa. Sirkkataimille se aiheuttaa taimipoltetta. Kartoitus tehtiin isäntäkasvien visuaalisena tarkasteluna yhteensä 10 metsäpuiden taimitarhalla. Taimipoltteen oireita ei todettu eikä näytteitä voitu näin ollen ottaa.

3.2 Puutteiden analyysi

Siemenviljelysten muutosten tarkastuksissa havaitut poikkeamat harvennussuunnitelmasta olivat vähäisiä. Siemenviljelyksiltä määrättiin poistettavaksi harvennussuunnitelman vastaisesti jätettyjä puita ja ns. perusrunkoja, joiden jalostettu osa oli kuollut. Kaikki määrätyt korjaukset toteutettiin hyväksytysti ja muutokset merkittiin perusaineistorekisteriin vuoden kuluessa.

Kaikki tarkastetut metsänviljelyaineiston toimittajat kuuluivat metsänviljelyaineiston toimittajarekisteriin. Toimijat olivat myös säädösten mukaisesti ilmoittaneet toiminnassa tapahtuneista oleellisista muutoksista. Metsänviljelyaineiston toimittajarekisterin tietojen kattavuus ja oikeellisuus ovat tärkeitä tarkastustyön suunnittelun ja toteutuksen kannalta. Toimijat olivat myös tietoisia velvollisuudestaan pitää tuotantokirjanpitoa.

Metsänviljelyaineistoerien erillään pidon ja yksilöinnin puutteista ei huomautettiin yhtään toimijaa ja taimien ostajille annettavissa tiedoista huomautettiin neljää toimijaa. Tulos oli selvästi huonompi kuin edellisvuonna. Ostajille taimietiketeissä annettavat tiedot olivat puutteellisia tai niissä oli virheitä. Puutteet olivat luonteeltaan vähäisiä ja helposti korjattavissa.

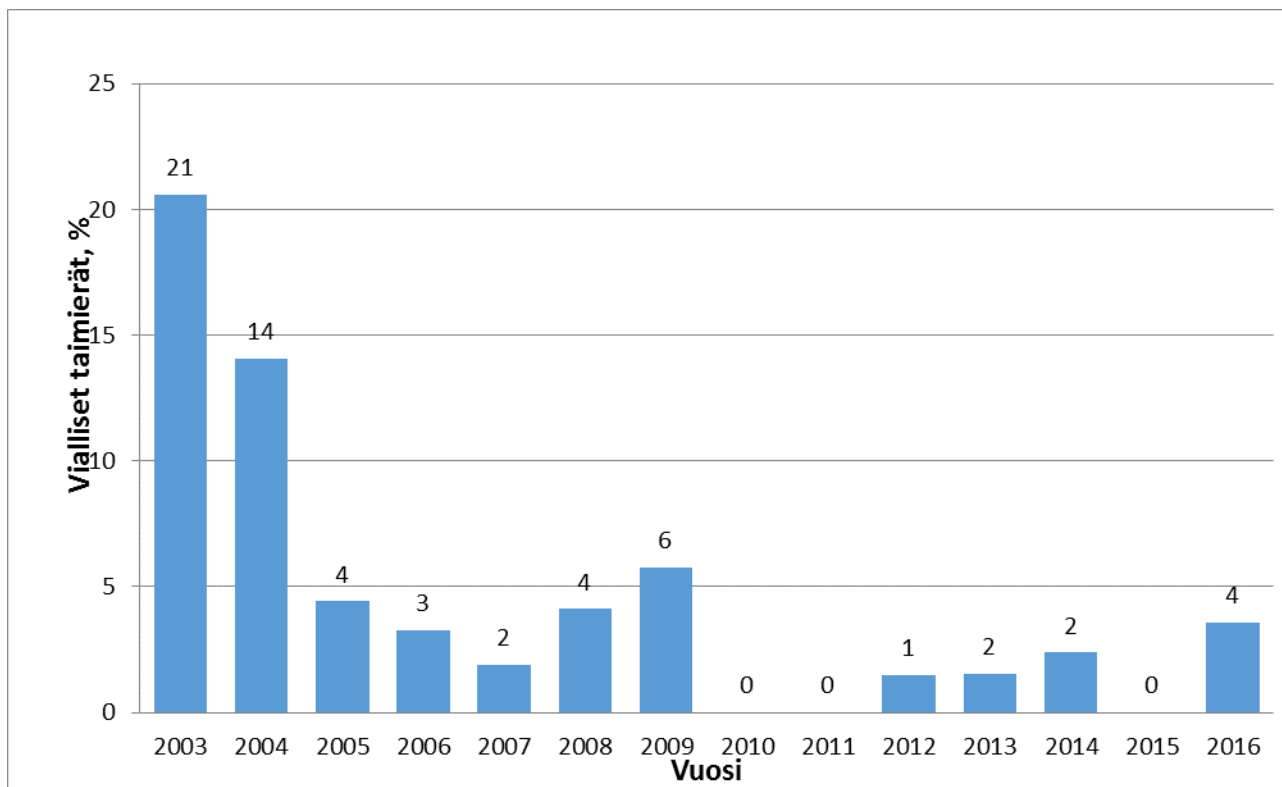
Metsäpuiden taimien laatu oli selvästi edellisvuotta huonompi. Keskimääräinen viallisten taimien osuus oli kuitenkin vain 1,5 %, joten se jäi kuitenkin selvästi säädösten rajaa-arvoa (5%) pienemmäksi. Yleisin hylkäykseen johtanut vika oli taimen juuriston puutteellinen kehitys, jolloin se ei sido paakkua riittävästi (taulukko 3). Lisäksi taimissa esiintyi kasvintuhoojien aiheuttamia vioituksia, verson vikoja ja muita yksittäisiä vioituksia, kuten taimien käsittelyssä syntyneitä mekaanisia vaurioita. Kasvintuhoojien aiheuttamien vioituksia oli vähän. Heikentynyt taimien laatu selittyy osittain epäedullisilla kasvatusolosuhteilla. Myös taimipula voi selittää heikentynyttä tulosta.

Taulukko 2. Tarkastustilasto sellaisten säädösten vastaisuuksien esiintymisestä, joista toimijalle on annettu kirjallinen huomautus tai markkinointikielto.

Tarkastuskohde	2015			2016		
	Tarkastuksia, Kappaletta	Säädösten vastaisuuksia, Kappaletta	%	Tarkastuksia, Kappaletta	Säädösten vastaisuuksia, Kappaletta	%
Rekisteröinti	40	0	0	28	0	0
Tuotantokirjanpito	36	0	0	27	0	0
Erillään pito ja yksilöinti	34	0	0	27	1	4
Ostajalle annettavat tiedot						
- Taimet	31	0	0	25	4	16
- Kävyt ja siemenet	5	0	0	7	0	0
Taimien laatu	26	0	0	23	0	0
Kasvipassivaatimukset	32	1	3	29	1	3
Yhteensä	204	1	0,5	204	8	5

Taulukko 3. Taimien viat.

Vialliset taimet	2015	2015	2016	2016
	kpl	%		
Kasvintuhoojat tai niiden vioitukset yht.	17	18,3	18	9,0
a) hyönteiset	1	1,1	1	0,5
b) sienet	16	17,2	17	8,5
c) eläimet	0	0	0	0
Juuristo yht.	25	26,9	99	48,0
d) voimakkaasti kaareutunut	0	0	0	0
e) haitallisesti kiertynyt	0	0	0	0
f) puutteellisesti kehittynyt	0	0	47	23,5
g) ei sido riittävästi paakkua	25	26,9	49	24,5
Verso yht.	17	18,3	17	18,0
h) voimakkaasti kaareutunut	11	11,8	2	4,0
i) taimi on voimakkaasti haaroittunut	3	3,2	10	5,0
j) latvakasvain epänormaali	3	3,2	24	12,0
Kuori / neulaset / silmu yht.	0	0	0	0
k) haitallisia kuorivikoja	0	0	0	0
l) repeytymiä	0	0	0	0
m) paleltumisvaurioita	0	0	1	0,5
n) kuivumisvaurioita	0	0	0	0
Muu vika yht.	34	36,6	34	25,0
o) alle ilmoitetun minimipituuden	11	11,8	11	5,5
p) muu	23	24,7	23	19,5
Säädösten vastaisia taimia yhteensä	93		200	
Tarkastettuja taimia	11303		13257	
Tarkastettuja taimieriä	59		56	

Kuva 1. Säädösten vastaiset taimierät vuosina 2003–2016.

4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Metsänviljelyaineiston valvontaa ei auditoitu vuonna 2016. Vuoden aikana saatiin positiivista palautetta monipuolisista verkkosivuista ja hyvin toimivasta sähköisestä asiakaspalvelujärjestelmästä.

5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

5.1 Toimijoiden säädösten tuntemuksen varmistaminen

Metsänviljelyaineiston kaupan valvonnassa käytetään Eviran ulkopuolisille asiakkaille suunnattua sähköistä asiakaspalvelua (extranet). MEVI-järjestelmän avulla asiakkaat voivat tehdä siemenkeräysilmoituksia, hakea kantatodistuksia ja ilmoittaa muihin EU-maihin markkinoiduista siemen- ja taimieristä. Evira seuraa järjestelmän avulla siementen alkuperäketjua metsästä tai siemenviljelykseltä karistamoille, myöntää kantatodistukset ja valvoo metsänviljelyaineiston kauppaa EU:n sisämarkkinoilla. Järjestelmän avulla palvellaan myös perusaineistoasiakkaita ja Lukea tarjoamalla heidän käyttöönsä siemenviljelysten suunnittelussa ja hoidossa tarvittavat tiedot ja dokumentit verkkopalvelun välityksellä. Järjestelmä käytetään myös valvontatietojen kokoamiseen ja raportointiin.

Tiedotusta varten pidetään yllä verkkosivustoa, jonka välityksellä ajantasainen tieto on saatavissa. Metsänviljelyaineiston kauppaan, kasvipassin käyttöön ja MEVI-tietojärjestelmään liittyvistä asioista ja tarkastustuloksista tiedotettiin aktiivisesti sidosryhmille tarkastusten ja mm. Metsätaimitarhapäivien yhteydessä. Uudet MEVI-tietojärjestelmän käyttäjät perehdytettiin järjestelmän käyttöön puhelinneuvonnan ja sähköpostiviestinnän avulla. Lisäksi annettiin muuta valvontaan liittyvää puhelin- ja

sähköpostineuvontaa. Lisäksi laadittiin ja julkaistiin Eviran verkkosivuilla siemen- ja taimituotantotilastot.

Vuonna 2016 toimittiin aktiivisesti kansainvälisissä verkostoissa. Evira oli merkittäväällä panoksella mukana OECD:n metsäpuiden siemen- ja taimijärjestelmän toiminnassa ja kehittämisessä. Kari Leinonen toimi vuosikokouksessa puheenjohtajana ja järjestelmän hallituksen jäsenenä. Pohjoismaista yhteistyötä tehtiin NordGen Metsän puitteissa. Evira ja Luke järjestivät NordGen Metsän teemapäivän Mikkelissä ja Suomi oli NordGen Metsän puheenjohtajamaa. Kari Leinonen on Suomen toinen edustaja NordGen Metsän metsänuudistamisneuvostossa. Lisäksi osallistuttiin EU:n metsänviljelyaineistotyöryhmän toimintaan.

5.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen

Tuotantopaikkojen valvonnan yhteydessä voidaan toimijalle antaa huomautus tai kieltää säädöstenvastaisen metsänviljelyaineiston markkinointi. Kielto pitää antaa määräajaksi, jos havaitut puutteet aineistossa tai sen merkinnöissä voidaan poistaa. Eri-laisia tarkastuksia tehtiin yhteensä 166 kappaletta. Kirjallinen huomautus annettiin seitsemälle toimijalle. Näissä tapauksissa säännösten vastaisuudet olivat luonteeltaan kohtalaisen vähäisiä puutteellisuuksia, jotka olivat helposti korjattavissa (taulukko 1). Yhden toimijan yhdelle taimierälle määrättiin määräaikainen markkinointikielto ja taimiera määrättiin uudelleen lajiteltavaksi. Markkinointikielto purettiin, kun toimenpide oli tehty. Korjaavia toimenpiteiden toteuttamista seurataan MEVI-tietojärjestelmän avulla, johon toimija kirjaa korjaavan toimenpiteen tehdyksi.

5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Valvontajärjestelmään ei tehty korjaavia toimenpiteitä.

Taulukko 4. Seuraamukset säädösten noudattamatta jättämisestä.

Seuraamukset	2015	2015	2016	2016
	kpl	%	kpl	%
Kirjallinen huomautus	1	0,5	7	4,2
Määräaikainen markkinointikielto	0	0,0	1	0,6

6 TOIMINNAN RESURSSIT

Metsänviljelyaineiston valvonnasta vastaavat kasvinterveysyksikön ylitarkastaja ja tarkastaja.

7 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN TOIMINTAAN

Toiminnan kehittämisessä on tulevana vuosina otettava huomioon metsäpuiden siemen- ja taimituotannossa tapahtuvat rakenteelliset muutokset. Taimituotanto keskittyy yhä harvempiin toimipisteisiin, joiden koko kasvaa. Tarkastettavien taimitarhojen

määrätavoitetta voidaan vähentää 25:een, mutta samalla yhteen toimipisteeseen tarvittava työaika kasvaa.

Metsänviljelyaineistorekistereihin pitää merkitä käyttöalue luokkiin alustavasti testattu ja testattu kuuluvalla aineistolla. Käyttöalueiden määrittelyä tarkennetaan Lukessa käynnissä olevassa hankkeessa siten, että käyttöalueiden määrittelyssä voidaan ottaa nykyistä paremmin huomioon ilmastonmuutos ja jälkeläiskokeiden antamat tulokset. Uudet käyttöalueet otetaan käyttöön vuonna 2017. Evira merkitsee käyttöalueet perusaineistorekisteriin ja julkaisee uudet kartat verkkosivuillaan.

Taimien tuotantomenetelmissä tapahtuu muutoksia lähivuosina. Alkiomonistukseen perustuvan taimien tuotantotekniikan käyttöönotto metsäpuiden taimituotannossa on yksi merkittävimmistä muutoksista. Kasvullisen lisäyksen yleistyminen edellyttää Eviralta valmiutta uudentyypisten perusaineistojen rekisteröintiin ja tuotetun aineiston markkinointiin. Perheenvanhemmat tyyppisen aineiston rekisteröinti ja kantatodistusten myöntäminen tällaisesta perusaineistosta taimille kuuluvat MEVI-tietojärjestelmän ylläpito- ja jatkuvuussuunnitelmaan vuodelle 2017. Tulevina vuosina on tarve rekisteröidä klooneja ja klooniyhdistelmiä ja myöntää niille kantatodistukset.

ⁱ Ruotsalainen, S., Beuker., E.; Haapanen, M. 2016. Männyn siemenviljelysaineiston käyttöalueen määrittäminen. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 39/2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-270-6>

ⁱⁱ Berlin, M.E. Persson, T., Jansson, G., Haapanen, M., Ruotsalainen, Barring, L. & Andersson Gull, B. 2016. Scots pine transfer effect models for growth and survival in Sweden and Finland. *Silva Fennica* vol. 50 no. 3 article id 1562. <https://doi.org/10.14214/sf.1562>